

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
"ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ"

Жилюк С.І., Іщук О.В., Якубович М.М.

КАНОНІЧНЕ ПРАВО

Навчальний посібник

Острог – 2008

УДК 348
ББК 86.3
Ж 72

*Ухвалено вченою радою
Національного університету „Острозька академія”
(протокол №10 від 29 травня 2008 року)*

Рецензенти:

Кралуок П.М. – доктор філософських наук, професор, проректор з навчально-виховної роботи Національного університету “Острозька академія”.

Стоколос Н.Г. – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри філософії і соціальних наук Рівненського інституту слов’янознавства Київського славістичного університету.

Ж 72 Канонічне право: Навч. посіб./ За ред. С.І. Жилюка. Автори-упорядники: С.І. Жилюк, О.В. Іщук, М.М. Якубович. – Острог: Видавництво Національного університету “Острозька академія”, 2008. – 212 с.

У посібнику показано процес формування канону, висвітлено розуміння канонічного права у католицькій, православної і протестантській традиціях, виокремлено проблеми канонічного характеру в історії східного християнства.

Для студентів вищих навчальних закладів духовної і світської освіти.

ISBN 966-7631-55-0

© С.І. Жилюк, О.В. Іщук, М.М. Якубович
© Видавництво Національного університету
“Острозька академія”, 2008.

ПЕРЕДМОВА

Канонічне право як нормативна дисципліна викладається не тільки в духовних семінаріях і академіях, але й на багатьох гуманітарних факультетах світських вищих навчальних закладів. Проте національного вузівського підручника з цієї дисципліни досі немає. Загалом викладачі послуговуються літературою католицької чи православної традиції, адаптуючи її до завдань відповідних курсів і спецкурсів, які читаються кафедрами теорії держави і права, філософії і релігієзнавства тощо. Прикладом такої адаптаційної роботи може бути колективна праця “Канонічне право” (2007 рік) за редакцією В.Лубського. Цей навчально-методичний посібник підготовлений для потреб філософського факультету Київського національного університету імені Т.Шевченка.

Із літератури церковного характеру найчастіше використовуються праці Л.Джерози “Каноническое право в католической церкви” (1996 р.), В.Ципіна “Церковное право: учебное пособие” (1996 р.), П.Ерде “Церковне конституційне право” (1998 р.) та інші, видані українською та російською мовами. Інших праць італійських, німецьких та французьких каноністів, на жаль, дуже мало (або фактично вони відсутні) навіть у найбільших бібліотеках України. Більше того, світська освіта вимагає критичного підходу у виборі тем з-поміж апологетичної конфесійної літератури чи наявних коментарів різних кодексів канонічного права. Наприклад, у викладанні канонічного права, з одного боку, не можна ігнорувати досвідом католицької церкви в теологічному обґрунтуванні канонічного права, а з іншого – для української студентської аудиторії не може бути сприй-

нятною концепція вивчення дисципліни, запропонована російським автором В.Ципіним, у праці якого канонічне право ототожнюється із церковним, а останнє віддзеркалює традицію Російської православної церкви.

Цілком очевидно, що назріла необхідність у забезпеченні студентів, які вивчають канонічне право, якісними підручниками. Але вирішення цієї проблеми вимагає часу і зусиль – результатів методологічних пошуків та апробації широкого кола різнопланової навчально-методичної літератури. У цьому зв'язку автори посібника поставили кілька завдань: показати практику канонічної творчості у різних культурних і церковних контекстах; висвітлити проблемні теми, питання яких ідентифікуються з канонічним правом, але апіорі більше пов'язані з історичними процесами; визнаючи аргументи теологів щодо автономності канонічного права як церковної дисципліни (права церкви), все ж таки відійти від суто апологетичного чи конфесійного розуміння канонічного права. Досвід викладання дисципліни переконує, що такий підхід дає можливість студентам краще осмислити сутність канонічного права, значною мірою самостійно розібратися у його специфіці. Сподіваємось цьому сприятиме і міждисциплінарний характер посібника. Канонічні питання становлять теоретичну основу церковної історії, тому вивчення окремих подій і явищ в історії східного християнства або українського православ'я послужить додатковим (зовнішнім) орієнтиром в оцінці канонічного права як інструментарію суспільно-церковного розвитку.

Разом з тим, головною метою посібника чи вивчення канонічного права на основі запропонованої авторами концепції є спроба дати науково-обґрунтовану відповідь на виклик щодо “неканонічності” церкви. У розробці такої навчальної літератури неможливо уникнути методологічних прорахунків, тому автори посібника звертаються до фахівців з проханням висловити критичні зауваження та побажання. Очевидно, що професійне колективне обговорення здобутків і помилок різних редакцій пришвидшить видання цікавого і популярного підручника з канонічного права.

Зміст

ПЕРЕДМОВА	3
РОЗДІЛ 1.	
ОБ'ЄКТ – ПРЕДМЕТНА СФЕРА	
ТА МЕТОДОЛОГІЯ КАНОНІЧНОГО ПРАВА	5
1.1. Теологічне обґрунтування канонічного права.....	5
1.2. Метод каноністики: католицька традиція.....	16
1.3. Джерела канонічного і церковного права.....	25
1.4. Вивчення канонічного права.....	34
РОЗДІЛ 2.	
КАНОНІЧНІ ТА НЕКАНОНІЧНІ КНИГИ	45
2.1. Формування біблійного канону.....	45
2.2. Новозавітні апокрифи.....	50
2.3. Спроби ревізії канону Нового Завіту.....	60
РОЗДІЛ 3.	
КАНОНІЧНЕ ПРАВО	
ЯК ФЕНОМЕН ХРИСТІЯНСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ	64
3.1. Епоха Вселенських соборів.....	64
3.2. Канонічне право католицької церкви.....	84
3.3. Канонічна творчість в історії православної церкви.....	92
3.4. Кодекс канонів східних церков.....	110
3.5. Канонічне право протестантських церков.....	122
РОЗДІЛ 4.	
КАНОНІЧНІСТЬ ЦЕРКВИ: ПРАВОСЛАВНА ТРАДИЦІЯ	133
4.1. Поняття благодаті священства та факти порушення канонічних норм.....	133
4.2. Екклезіологічні та правові виміри автокефалії.....	145
4.3. Вселенське визнання в площині геополітичних інтересів.....	156
РОЗДІЛ 5.	
КАНОНІЧНІСТЬ БОГОСЛУЖБОВОЇ МОВИ	182
СЛОВНИК ТЕРМІНІВ ТА ПОНЯТЬ	202
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	207

Навчальне видання

*Сергій Іванович Жилюк
Ольга Віталіївна Іщук
Михайло Михайлович Якубович*

Канонічне право

навчальний посібник

Головний редактор *Пасічник І.Д.*

Технічний редактор *Свинарчук Р.В.*

Коректор *Черуха Л.А.*

Комп'ютерна верстка *Крушинської Н.О.*

Художнє оформлення обкладинки *Олексійчук К.О.*

Формат 42х30/4.

Папір офсетний. Друк різнографія.

Ум. друк. арк. 18,05. Гарнітура “JournalC”

Наклад 100 прим.

Видавництво Національного університету “Острозька академія”

Україна, 35800, Рівненська обл., м. Острог, вул. Семінарська, 2.

Свідоцтво про державну реєстрацію

РВ №1 від 8 серпня 2000 року.